

Het MAB voor 50 jaar

April, mei, juni 1947

Prof. Dr. M.A. van Hoepen

GESCHIEDENIS

Het aprilnummer is blijkbaar wat verlaat gepubliceerd. Het opent met het vermelden van een gedenkwaardige gebeurtenis op 8 mei 1947: de toekenning van een eredoctoraat aan Prof. Dr. Th. Limperg jr. door de Nederlandse Economische Hoogeschool te Rotterdam.

A.B. Frielink wijdt een uitgebreide beschouwing aan: 'De theoretische grondslagen der administratieve inrichtingsleer.'

Opvallend in hedendaagse ogen is, dat in de definitie van administratie elke reminiscentie aan sturingsinformatie ontbreekt.

Administratie wordt gedefinieerd als: 'Het op systematische wijze vastleggen van gegevens, zodanig, dat uit deze vastlegging een verslag in cijfers over een gevoerd beheer, dienend om een beoordeling van dat beheer mogelijk te maken, kan worden samengesteld en het samenstellen van dat verslag zelf'. Bij de beschrijving van de administratieve organisatie (door Frielink 'administratieve inrichtingsleer' genoemd) wordt wel melding gemaakt van het bestaan van uitgebreide monografieën, die administraties van bepaalde huishoudingen behandelen, maar pogingen tot het ontwerpen van een 'typologie der toepassingen' ontbreken (nog).

Overigens dient wel vermeld te worden, dat de sturingsinformatie (ondanks de definitie van administratie) wel aandacht krijgt bij wat Frielink aanduidt als het 'prospectief uitkomstverslag', dat is een 'administratie waaruit kan blijken door welke oorzaken de behaalde nettowinst in een bepaalde periode afwijkt van de maximaal bereikbare'... zodat hieruit afgeleid kan worden welke beheersmaatregelen in de toekomst getroffen moeten worden om te zorgen dat wél (deze maximale winst) wordt bereikt'.

G.A. van Hout stelt het volgende probleem aan de orde: 'Is het verlies geleden door betaling van crediteurenschulden voor rekening van een vroegeren mede-firmant voor de IB aftrekbaar voor degene, die deze verplichtingen nakomt, indien op den mede-vennoot..., geen verhaal bestaat?' (titel). Het antwoord is ja (R.v.B. Zwolle B. 4418); 'de reclamant (bezit) thans voor dit bedrag een vordering op den vroegeren mede-vennoot aan welke vordering per den balansdatum echter geen waarde is toe te kennen'.

G.P.J. Hogeweg bespreekt de openbare les: 'De verhouding tusschen den public accountant en den internen controleur' door Mr. B. Moret op 7 december 1945 uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van lector aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool. In tegenstelling tot de heersende opvatting meent Moret, dat het geen principieel verschil maakt wie aan het hoofd van de interne-controleinstantie staat ('een lid van een der vooraanstaande accountantsorganisaties' of niet).

Wel meent Moret dat de accountant 'die tot de aangestelden bij de onderneming behoort nimmer tot auditor' (= controleur van de jaarrekening) kan worden benoemd.

Hogeweg vreest, dat hierdoor 'een meer en meer afglijden naar vertrouwen in de interne controle ontstaat... ondanks de zoo herhaalde waarschuwingen'.

Prof. Dr. M.A. van Hoepen is hoogleraar bedrijfshuishoudkunde en accountancy EUR, partner Deloitte & Touche Registeraccountants, lid Raad voor de Jaarverslaggeving, plv.-raad Ondernemingskamer.

De bijdrage van Ch. Hageman in de rubriek 'Uit het buitenland' is erg tijdgebonden. Vermeldenswaard is de signalering van de toenemende neiging om beperkingen in de opdracht te aanvaarden, waardoor het schrikbeeld van de volgende accountantsverklaring ontstaat: 'I have audited the above balance sheet and have not examined the title deeds or the investments. I have verified neither the bank balance nor the cash in hand. I have accepted the list of debtors and creditors as produced by the accountant and I am informed that vouchers are held for all payments made. I have obtained such information and explanations as I felt disposed to ask for and, provided both sides add up to the same total I am of opinion etc.'

Dr. J.F. Haccoû opent het meinummet met een bijdrage onder titel: 'De financiering door de Herstelbank'. Naar de aard een tijdgebonden bijdrage. Haccoû besluit met de vraag of het niet noodzakelijk zal blijken de Herstelbank in de toekomst te vervangen door een participatiemaatschappij: 'voor ons blijft de vraag of de twee doelstellingen - bevorderen van de welvaart en uitsluitend financieren door kredieten - op de duur wel verenigbaar zijn in deze zin, dat kredietfinanciering waar aandelenvermogen rationeel is, de opbouw van de welvaart kan schaden...'

Ir. V.W. van Gogh vervolgt dan met de bijdrage: 'Bij de dood van (Henry) Ford'. De auteur beklemtoont dat de 'Taylor-theorie' (door hoge lonen lage kostprijzen) in de Fordfabrieken geen opgeld kon doen. De doelstelling van kostprijsmimalisatie moest daar bereikt worden door verregaande rationalisering van de fabricage.

Drs. A.M. Groot behandelt: 'Balansproblemen in verband met de nieuwe investeringen'. In de oorlogsjaren en daarna bleek de onmogelijkheid een ideaalcomplex duurzame productiemiddelen in stand te houden.' ... de evenwichtsvoorwaarden voor deze theorie (gelijkheid vervanging en afschrijving)... (zijn) thans ernstig verstoord en de bedrijven ... beschikken thans over een belangrijke reserve van niet in nieuwe investeringen verwerkte toeslagen op de standaardafschrijvingen, deze reserve is echter gedevalueerd, omdat het prijsniveau een steeds voortgaande stijging vertoont'. Daardoor ontstaat achteraf alsnog de noodzaak omvangrijke verliezen door inhaalafschrijvingen

te nemen. Fiscale acceptatie daarvan acht de auteur noodzakelijk, maar '... onder de huidige omstandigheden op zijn minst genomen zeer twijfelachtig'.

De redactie nodigt in een naschrift uit tot reacties op dit '...uitermate belangrijke vraagstuk ...', dat de aandacht van het bedrijfsleven in het bijzonder van de accountants verdient.'

A.J.A. Vos vraagt aandacht voor: 'Taak en verantwoordelijkheid van de accountant in de geleide economie'. In tegenstelling tot een aantal eerdere auteurs over dit onderwerp (zie deze Rubriek in 1996) stelt Vos zich positief op over de taakverruiming van de accountant in een geleide economie: '... de verantwoordelijkheid van de accountant (is) een maatschappelijke verantwoordelijkheid ..., (zo-)dat de accountant zich in zijn werkzaamheden, in zijn adviezen en in zijn rapporten moet stellen op het standpunt van het algemeen belang, welk belang uitgaat boven dat van de kapitaalverstrekkers.' Zulks impliceert volgens de auteur wel, dat van de 'accountants... gevergd (zal) worden dat hij, wil zijn handtekening equivalent blijven, zich evenzeer specialiseert op het gebied der algemene economie'.

G.A. van Hout betoogt, dat gezien de 'hoge rente' die bij uitstel van (belasting) betaling wordt bedongen (f 0,30 per maand per f 100,-) het '... niet meer dan billijk (is), dat de Staat tot rentevergoeding overgaat', ingeval van terugbetaling van belasting. P.J.A. Adriani valt de auteur in een naschrift bij en stelt als lichtend voorbeeld België, waar men een dergelijke regeling al kent.

In de rubriek 'Uit het buitenland' signaleert Ch. Hageman onder meer, dat de Staat New York universitair ingangsniveau voor het CPA-examen is gaan eisen: '... de kandidaten voor het accountantsexamen moeten graduates zijn van Colleges of van Accountancy scholen, die onder toezicht staan van het State Education Department.' Drs. W.J. van de Woestijne signaleert het naoorlogs herverschijnen van het Leuvense zuiver wetenschappelijke tijdschrift 'Annales de sciences économiques appliquées'.

G. Hogeweg signaleert, dat in mei 1947 ten tweede male het examen Moderne Bedrijfsadministratie is afgenomen, welk examen hij zeer aanbeveelt voor de 'assistenten op de (accountants)-kantoren'.

Drs. A.M. Groot was (zoals uit een advertentie op de omslag van het juninummer blijkt en sommige lezers wellicht nog bekend is) in 1947 Chef van de administratie der Nederlandsche Spoorwegen.

Deze in die tijd zeer vruchtbare auteur (op de omslag worden zes boeken van zijn hand vermeld en in deze rubriek zijn we hem ook al vaker tegengekomen) opent het juninummer met de bijdrage: 'De bedrijfseconomische zijde van het verkeersvraagstuk'.

Hij trekt vooral ten strijde tegen het op basis van zitplaatskilometers enz. vergelijken van vervoersprestaties, dat zijn economische onbepaalde grootheden: 'men kan werkelijk met evenveel succes de totale produktiekosten van Werkspoor delen door het geproduceerde aantal kilogrammen en dezelfde berekening dan maken voor Stork, om na te gaan of Stork dan wel Werkspoor het meest efficiënt werkt.' De auteur acht de tijd daarom ook rijp, '... dat de bedrijfseconomen zich eens meer intensief gaan bezighouden met de bedrijfseconomische zijde van het verkeersvraagstuk'.

Vervoerseconomie was in die tijd blijkbaar een weinig gerespecteerde (sub)discipline, de auteur merkt tenminste op:

'Over de verkeerseconomie wordt nogal eens smalend gesproken. Men doet het daarbij dan voorkomen alsof er voor een zelfstandige verkeerseconomie evenmin plaats is als voor een 'kruiderseconomie'. Het zal geen verwondering wekken, dat de auteur die opvatting allesbehalve deelt.

In de decembervergadering 1946 van het NivA deed het vraagstuk van de beroepsuitoefening in NV-vorm veel stof opwaaien. J.A. Burggraaff bespreekt in: 'Beroepsuitoefening in NV-vorm' de voor- en nadelen daarvan. De actualiteit van dit vraagstuk heeft anno 1997 nauwelijks aan betekenis ingeboet. Dit neemt niet weg, dat een aantal oordelen van Burggraaf in deze, toch zeker tijdgebonden lijken. Het motief beperking van de aansprakelijkheid wordt volstrekt verwerpelijk geacht. Met instemming wordt ene Richardson geciteerd (bronvermelding ontbreekt) waar deze zegt: '... dat iemand, die de verantwoordelijkheid voor zijn eigen werk niet durft te dragen, geen waardig accountant is en beter doet een ander beroep te kiezen'. Nu was het anno 1947 ongetwijfeld wat comfortabeler dan thans, om een dergelijk standpunt in te nemen. De auteur merkt tenminste op: 'Practisch is de financiële aanspra-

kelijkheid van de accountant van ondergeschikte betekenis. Zo de accountant in zijn beroep faalt, is het door het publiek geleden nadeel zeer moeilijk te bepalen en behoudens in geval van grove plichtsverzaking is schadevergoeding zelden in rechten te vorderen'. Burggraaff erkent, dat bij het systeem in Duitsland (de zogenaamde 'Wirtschaftsprüfer-gesellschaften'), waarbij '... de leden van de beroepsorganisatie steeds de verantwoordelijkheid voor hun arbeid tegenover de tuchtrechtspraak moeten dragen, ongeacht de rechtsvorm', op afdoende wijze tegemoet wordt gekomen aan de (talrijke) door hen opgesomde bezwaren tegen de N.V.-vorm). Niettemin acht hij de door het NivA ingeslagen weg (verbod van de beroepsuitoefening in NV-vorm) juist, '... het alternatief immers was, de beroepsuitoefening in dienst van een NV aan ... een uitgebreide reeks van bepalingen in de reglementen ... te binden, (hetgeen bij gebreke aan) ... een wettelijke regeling van het beroep ... bezwaren op (zou) leveren'.

Drs. H.J. Busé stelt onder de titel: 'Overheids-accountancy' opnieuw de positie van de overheidsaccountant bij de wettelijke regeling van het beroep aan de orde. 'De functie van accountant' acht hij 'onverenigbaar met die van ambtenaar'. Nieuw in de discussie is mijns inziens zijn opvatting, dat 'wanneer ... ambtenaar en accountant in het vrije beroep naast elkaar werkzaam zijn, dit ... op de duur ... weleens tot een aantasting van de functie in het algemeen, dus ook in het vrije beroep, (zou) kunnen leiden'.

Drs. D.E. Bentinck verzorgt een (Nederlandse) bewerking van een door R.C. Lytle (stafmedewerker AICPA) samengesteld overzicht van de sinds oktober 1939 verschenen 'Statements on Auditing Procedure' (22 in getal). Deze bijdrage is erg tijdgebonden; de bewerkster toont een nauwelijks verholten jaloezie op deze 'voortdurende pogingen om ... de controle te verbeteren en te ontwikkelen'.

Mr. Dr. E. Tekenbroek besluit het juninummer (behoudens het bekende Repertorium) met 'Nieuws inzake wetgeving, resoluties en beslissingen op het gebied der belastingen'.

Voor de contemporaine lezer bevat de bijdrage mijns inziens geen vermeldenswaardige zaken.